NOTES SOBRE SANT FELIU DE GUÍXOLS

(1850-1900)

PER

BENET JULIÀ i FIGUERAS

Malgrat les pertorbacions polítiques, socials i bèl.liques que patí la nostra vila —ara ciutat—, fou en la segona meitat del segle XIX quan caigué la rifa del suro. Gaziel, amb el seu inimitable estil, ho explica així: "de cop i volta, la vila arraulida en el seu racó de món es converteix en un dels mercats més actius on es concentrava, s'elaborava i s'expendia una primera matèria d'universal demanadissa"[1].

És de la mateixa època el naixament, a Girona, del primer Col.legi provincial de Metges, molt abans de ser obligatori a tot l'Estat espanyol. Els principals promotors foren dos facultatius: el Dr. Ametller i Vinyes (metge eminent, autor de l'obra històrica *Alfonso V de Aragón en Italia y la crisis religiosa del siglo XV,* editat el tercer volum a l'obrador tipogràfic del nostre Octavi Viader) i el Dr. Pascual i Prat que fou durant molts anys, president del citat organisme i director d'un butlletí professional d'on hem tret les escasses dades mèdiques guixolenques que voldríem presentar.

El nostre col.lectiu sanitari guixolenc era, numèricament, molt poc important com es comprèn per tractar-se d'una petita població, però molt ben conceptuada pel que fa a l'exercici de la seva professió, assistint els malalts en el seu domicili particular o a l'hospital local quan n'era el cas.

(1) GAZIEL. *Sant Feliu de la Costa Brava.* Barcelona, 1963, pàg 36.

Més tard, també, passant a formar part, com a vocals tècnics de la Sanitat Marítima en uns moments en què el creixement portuari local va coincidir amb l'aparició de diverses epidèmies de còlera i febra groga, ço que els obligava a una inspecció acurada sobre tripulants, passatgers i mercaderies que arribaven al nostre port, com queda detallat en els documents que de l'esmentat organisme es conserven a l'Arxiu municipal guixolenc i que consten de tres apartats: a) lligalls de cartes oficials i circulars; b) patents de Sanitat; c) llibres-registre de moviment portuari. Tota aquesta documentació, presenta un tractament molt desigual enfrontant anualitats amb molt escasses dades, amb altres tan completes que permetrien un estudi interessant del tràfic marítim local, tema però, que s'apartaria de la intenció del present treball[2].

A meitat del segle, la vila de Sant Feliu que deuria tenir de 4.000 a 5.000 habitants, era assistida per quatre metges, mentre que, a finals de la mateixa centúria, quan havia quasi triplicat el nombre dels seus residents ho era —segons nota de la col.legiació professional— per vuit professionals, sobrepassada només per Figueres amb 14 i Girona am 18.

Donem tot seguit una relació dels nostres facultatius amb les dades escasses que hem pogut reunir.

Joan Ricard. La seva referència ve donada per la dedicació a l'assistència als malalts de l'epidèmia colèrica de 1854-1855 com també per haver format part de la Junta de Sanitat citada. Morí segurament entre 1857-1858[3].

Sebastià Fabre i Quintana. Membre igualment de la Junta; també actuà en el flagell indicat. L'any 1834 ja era documentat a Sant Feliu.

Antoni Romaguera. Iguals dades que els anteriors.

Eliseu Forest i Cardona. Guixolenc fill del farmacèutic local (1822). Cursà estudis a la Facultat de Medicina de Barcelona; es graduà el 1849. Feia quatre anys que exercia a la vila quan hagué d'intervenir en l'epidèmia colèrica referida, exercint la professió de manera altruista i desinteressada econòmicament, amb una actuació encertada en l'orientació hospitalària i formació de cordons sanitaris. En reconeixement als seus mèrits, fou condecorat per Isabel II amb l'Orde de Sanitat. Se li reconeixia certa

(2) Arxiu Històric Municipal de Sant Feliu (AHMSF). Núm de registre: 604-608-609-721-829-1036.

(3) Hi ha un Jaume Ricart cirurgià a Sant Feliu, documentat cap el 1723 en el volum III, pàg 33 del *Diccionari Biogràfic de Metges Catalans,* "III Congrés d'Hist. Med. Catalana" 1983. DANON BRETOS, J. en *Aportació a l'estudi social de la Medicina a Catalunya,* "Fundació Vives Casajuana" Barcelona 1975, pàg 82; també cita un tal Joan Ricart i Mayol, metge el 1827, nascut a Calella i fill del cirurgià Cosme.

habilitat en el tractament quirúrgic de l'època que practicava a l'hospital[4].

Aquest quatre sanitaris eren ajudats per Tomàs Vila, oficialment cirurgià sagnador, segons que ho confirma un informe de l'alcalde de Sant Feliu en resposta a una circular de la superioritat sol.licitant la data d'ingrés i el sou dels facultatius que actuaven en el susdit centre hospitalari. L'alcalde respongué que els esmentats facultatius no tenien nomenament especial, puix era de tradició que s'alternessin cada mes els quatre, l'un darrere l'altre, i que el sou era de 200 rals a l'any per a cada metge i 80 per al sagnador.

D. VICENTE RABELL RIBAS

Nació en San Feliu de Guixols,
en 7 Abril de 1826.
se graduó en Barcelona
en 12 Julio de 1849,
y ejerce desde esta fecha en
su villa natal.

Vicent Rabell i Ribas. Natural de Sant Feliu de Guíxols (7-VI-1826). Graduat en Medicina el 12-VII-1849. Tenia idees molt personals sobre l'actuació del magnetisme animal en la Medicina i certa popularitat en la pràctica tocològica. Passà una temporada a Puerto Rico on féu uns

(4) PLA i DALMAU, J.Mª. *Les epidèmies de còlera i el Dr. Eliseu Forest i Cardona* "Bol. Col. de Médicos de Gerona" núm 67, any 1976.

discrets estalvis que li permeteren de mantenir-se en la seva vellesa. Metge de la Junta de Sanitat Marítima. Grau 3r. de la maçoneria local amb el nom simbòlic de Brown[5]. Morí el 1905. Quan va complir els 50 anys d'exercici de la professió, el Col.legi de metges de la província, com homenatge, publicà el seu retrat.

Lluís Lloret. Fill de Calonge (1846). Llicenciat en Medicina als 22 anys. Metge d'hospital durant la guerra, obtingué la Creu Blanca del Mèrit Militar. Formà part de la Junta Sanitària i del centre hospitalari local d'on fou destituït el 1892 per qüestions polítiques. Morí solter el 1898.

Leopold Oliu i Pagès. Nascut a Girona. Títol de metge del 1868. Autor d'un estudi mèdico-topogràfic de Sant Feliu de Guíxols. Tenia un fill, Leopold Oliu i Cúbies que també exercí la Medicina a la nostra població. Un germà del primer practicà la professió a Castell d'Aro[6].

Miquel Roura i Masmitjà. Nascut a Sant Feliu. Graduat en Medicina el 1877. Tingué el consultori a la Plaça, davant l'ajuntament. El seu germà Didac —en "Diego Roura"—, instal.là l'electricitat a la nostra ciutat.

Vicenç de P. Corominas i Muxach. Títol de metge del 1883. Morí el 1933.

Joan Mas i Ministral. Títol del 1883. Sospito que fou el pare del distingit cirurgià barceloní Joan Mas i Oliver.

Eusebi Gibert i Pastor. Probablement gironí. Fou membre de la Junta de Sanitat durant els anys 1866 i 1867. Desconeixem més dades.

Francesc Castellà i Comas. Guixolenc. Actuà devers el 1858. No sabem si eren familiars seus Salvi Castellà, metge de l'hospital durant l'ocupació francesa del 1809 i Domènec Castellà, metge igualment i autoritat local els anys 1811-1814.

Climent Martorell. Exercí el 1812; no coneixem més dades.

Joaquim Falgueres i Dalmau. Títol del 1883; documentat fins a final de segle.

Josep Vidal i Mestres. Títol del 1894.

Josep Pla i Basart. Títol del 1896; des del 1898 exercí a Sant Feliu.

Manuel Matas i Rodés. Natural de Tordera. Pilot de Marina mercant als 17 anys; féu els dos anys de navegació per ingressar posteriorment a l'Acadèmia de Segòvia, però més tard l'abandonà per passar a Medicina, obtenint el 1891 el títol corresponent. Havia practicat amb el professor

(5) CLARA, JOSEP. *Els maçons de Sant Feliu* "Revista de Girona" núm 111, any 1985.

(6) PASCUAL i PRAT, J. *Notas para una bibliografia médica* "Asoc. Lit. de Gerona" 1895 pàg 93. El treball del Dr. Oliu era una Memòria presentada a l'Acadèmia de Med. i Cirurgia de Barcelona.

Cardenal. Morí el 1898.

I, encara que no exerciren a la població, volem enriquir el nostre coneixement de la medicina guixolenca amb l'aportació dels noms d'alguns altres facultatius nascuts o relacionats amb el Sant Feliu d'aquella època.

Celestí Roig i Prats. Nascut a Sant Feliu de Guíxols el 5-IV-1855, morí a Anglès el 6-V-1921. Fou intern de l'hospital de Sant Pau i amic del professor Letamendi.

Narcís Hereu i Matas. Fill del Pont Major de Girona. Graduat en Farmàcia i després en Medicina el 1859 a Nova Orleans (Luisiana), títol —el darrer— que revalidà posteriorment a Barcelona. Casat amb una Jordà de cal Duro de la Plaça, fou pare de Rodolf Matas, professor de la Tulane University de N.O.i precursor de la cirurgia vascular[7].

Francesc Terradas i Pla. Nascut el 1873 a Sant Feliu. Llicenciat en Medicina el 1896 i doctorat el 1900. Professor auxiliar amb el Dr. Fargas a la càtedra de Ginecologia. El seu pare també era metge. Això ens fa sospitar que pogué exercir a la nostra població, car també es troba el nom de Jaume Terradas a la Junta de Sanitat de l'any 1883[8].

EPIDÈMIES

La presència de certes epidèmies espaordí els nostres avantpassats i amb raó, sobretot per l'alta mortalitat i la falta de coneixement sobre el seu origen que no permetia prevenir-la. Recordem la terrible Pesta Negra del segle XIV. Encara, anys més tard —1375— el rei Pere IV demanava al batlle guixolenc informació sobre l'estat sanitari de la vila per si tingués necessitat de refugiar-s'hi[9]. També féu forts estralls la del 1650, la darrera soferta pel país però promptament reemplaçada per altres malures, sobretot el còlera morbo i la febre groga, aquesta, però, amb menys intensitat.

Centrant-nos en la malaltia colèrica, voldríem recordar com si des de sempre, havien sorgit brots a la llunyana Índia, el 1817, sense saber per quina causa, començà a estendre's per les costes de l'orient asiàtic, mentre que, per ponent, ho féu per Pèrsia, Rússia, Estats Bàltics, els ports de l'Atlàntic i els de la Mediterrània fins arribar a Barcelona el 1834.

(7) JULIÀ i FIGUERES, B. *Rodolf Matas (1860-1957)* "Col.legi de Metges de Girona" 1978.

(8) Dades biogràfiques obtingudes dels "Butlletins del Col.legi de Metges de Girona", dels lligalls de Sanitat de l'AHMSF i del Diccionari biogràfic ja indicat.

(9) LÓPEZ de MENESES, A. *Estudios de la edad media de la Corona de Aragón. Documentos VI.* Zaragoza 1956.

Els metges anaven desorientats sobre les causes de la seva sobtada aparició, com s'aprecia repassant les obres de medicina que llavors s'estudiaven. Els de la nostra comarca sembla que eren més partidaris d'acceptar una influència atmosfèrica per la seva aparició sobtada, saltant d'un lloc a un altre, sense trobar-hi cap nexe d'unió. Recordem també que en aquells anys un obscur científic francès, Pasteur, començava a investigar sobre els microorganismes que portarien a ell i després als seus seguidors, a descobrir els microbis que produïen la majoria de les malalties infecto-contagioses, obrint amb això, un ample camp en el coneixement de les causes de moltes epidèmies com igualment la possibilitat de mesures preventives encertades i àdhuc de trobar sol.lucions terapèutiques eficients. Així l'alemany R. Koch el 1875 descobrí el germen causant del còlera en les deposicions de malalts de l'Índia i, temps després, el nostre Dr. Ferran, ho trobava en malalts d'una epidèmia a València, intuint la posta en pràctica de la vacunació preventiva, que si fou motiu d'acalorades discusions científiques en aquells dies, a la llarga se li ha hagut de donar la raó.

Referent a la febre groga, endèmica en els terrenys pantanosos del golf de Mèxic, se sabia que era produïda per un virus que es transmetia per picada de mosquit de la varietat Stegomya Fasciatus. Per això el port de Nova Orleans, rodejat d'aiguamolls del delta del Mississipí i molt visitat per vaixells, primordialment europeus, per tractar-se dita població del lloc on radicava el millor mercat del món en quant al cotó —i on els espanyols eren considerats com el quart client important— es comprèn que del port esmentat sortís la font de contagi cap el Vell Continent amb el transport de mosquits contagiats de la dita febre, contagis que produïren els diversos brots epidèmics fins el 1870, data de la darrera aparició de la malaltia en els nostres ports.

Dos factors hi ajudaren: el primer fou la campanya de drenatge i dessecació de basses i aiguadeixos de la comarca del port americà esmentat, seguint els consells sanitaris dels metges de la ciutat, destacant la del professor Matas de qui ja hem indicat abans la seva directa relació amb St. Feliu.

L'altre factor és sorprenent, puix era relacionat amb la desaparició dels velers de la marina mercant, causants de la transmisió —involuntària— de la malaltia d'un continent a l'altre pels mosquits transportats com ja tenim explicat. Les seves larves es criaven a les aigües estancades de la sentina dels bucs, com també en els dipòsits d'aigua potable guardada en botes de fusta. Com que la travessia de l'Atlàntic amb aquests vaixells precisava moltes vegades més de 40-50 dies i la incubació de les larves de mosquit era de dotze dies, si aquesta procedia d'un paràssit que prèviament

havia picat un malalt, en arribar a Europa, s'escampaven els mosquits carregats del virus de la febre groga, iniciant així un nou brot d'aquesta malaltia en zones que regularment no eren afectades d'aquesta dolència. Per això, la competència que les naus mogudes a vapor feren als velers, ajudaren en aquest cas a resoldre la font de contagi; d'una part per les estructures metàl.liques amb què estaven construïdes, que no consentien passar aigua a la sentina; i de l'altra perquè permetien atravessar l'oceà en pocs dies, molt abans que poguessin descloure's les larves dels probables mosquits portadors del virus infecciós.

JUNTA DE SANITAT MARÍTIMA

Tenim indicat com els professionals de la Medicina no tenien un concepte correcte de la causa de l'aparició de les epidèmies. Però per combatre-les (almenys des del punt de vista preventiu) feren el que havia donat èxit a les plagues anteriors: l'aïllament del focus contagiós. Aquesta fou la missió de l'anomenada Junta de Sanitat Marítima, organisme de tradició catalana com va ésser la Junta del Morbo en les epidèmies de segles anteriors.

Era formada per l'alcalde que la presidia, el capità del port, el rector de la població i un o més metges com a tècnics (un destinat a cirurgia i l'altre a medicina) acompanyats de quatre vocals escollits entre prohoms de la vila. La seva actuació era en dos sentits, segons si les naus sortien o entraven al nostre port. En el primer cas, si no hi havia res de sospitós de malaltia a la població, s'estenia l'anomenada patent de sanitat, document on el president de la Junta —l'alcalde— certificava que la nau X, de matrícula de Sant Feliu, amb tal pilot, tant de tonatge, de tant nombre de passatgers i de tripulants, carregat de tal mercaderia, podia anar al port X, perquè "gràcies a Déu" no presentava la vila de Sant Feliu cap novetat de malaltia[10].

Si es tractava d'una embarcació que arribava, era examinada la patent sanitària que obligatòriament havia de portar, amb les mateixes dades que hem indicat quan l'embarcació sortia. Moltes vegades, al dors del document, si venia de port extranger, l'agent consular espanyol confirmava el bon estat sanitari del lloc de salpada. A continuació s'inspeccionava el vaixell, la tripulació i la càrrega; si tot era correcte, se li permetia la "lliura plàctica".

Però si la nau procedia de port "brut" —segons terminologia del moment— o lloc sospitós d'haver-hi contagi, obligatòriament havia de

(10) AHMSF, núm registre 597, lligalls, 34-35-39-42; registre núm 609, lligall 30-33.

passar un període d'observació de tres a deu dies, segons la duració de la travessia, puix, coneguts els possibles dies d'incubació d'una probable malaltia epidèmica, i sumats tots ells, demostraven la possibilitat o no que el contagi entrés a la vila.

El cas més greu era si durant el creuer s'havia produït una defunció en el vaixell o si s'arribava amb algun tripulant o passatger malalt. Aleshores havien de fer una quarentena en un llatzaret ja preparat i que en aquestes costes de llevant era el del port de Maó amb les corresponents despeses mèdiques, d'alimentació, etc.

Altres mesures foren preses per la Junta, la majoria de caire preventiu. Així l'any 1834, vistos els informes que tenien de l'epidèmia a Barcelona, obriren una llista de donatius per a poder ajudar els pobres en cas de presentar-se la plaga a la vila; com sempre, la població respongué altruistament. Dictaren recomanacions higièniques sobre la neteja dels "galligants" perquè no retinguessin les aigües brutes, prohibiren llençar-ne al carrer, obligaren a recollir-ne els fems i instal.laren un hospital de colèrics a les cambres que miren a llevant del corredor del primer pis de l'antic monestir benedictí, llavors abandonat. Així mateix els facultatius Forest i Fabre s'oferiren a tenir cura dels malalts ingressats, de forma desinteressada. Això darrer passà durant l'any 1865; posteriorment el 1884, per prevenció, s'estudià dividir la població en vuit districtes per revisar els estatges i aliments de domicilis de gent pobre i poder combatre fàcilment els possibles focus de malalatia. Per això adquiriren àcid fènic i clorur de calç en abundància.

EPIDÈMIA DE 1854

Coneixem la descripció de l'epidèmia de còlera que patí la nostra comarca pel testimoni escrit del Dr. Porcalla de Girona que després de la seva experiència personal escrigué una Memòria presentada a l'Acadèmia de Medicina i Cirurgia de Barcelona[11].

Joan Josep Porcalla i Diomer procedia d'una antiga família galènica. El seu avi Josep Porcalla, fill de Cadaqués i metge a Lledó, tingué un fill, Narcís, que també exercí la Medicina a Girona on fou metge de l'hospital de Santa Caterina durant els setges napoleònics. Posteriorment, per ésser considerat afrancesat, precisà ser rehabilitat el 1815. El nostre Joan Josep era fill d'aquest i ja metge, ocupà la mateixa plaça de facultatiu de

(11) PORCALLA i DIOMER, J.J. *Historia del cólera morbo epidémico que invadió la ciudad de Gerona...* memòria premiada per "l'Acad. de Med. i Cirurgia de Barcelona" 1859. Impª. Tomás Gorchs.

l'hospital gironí, més la del Seminari Conciliar, lloc on donà tota la seva nombrosa biblioteca. De bona posició social, albergà a casa seva l'any 1871, al metge personal del rei Amadeu I quan visità la ciutat gironina. Doctorat el 1844, en aquesta data podia molt bé ésser condeixeble d'algun col.lega guixolenc.

D'entrada observem en la seva Memòria, com la invasió colèrica a Girona no fou, proporcionalment, tan extensa com a Sant Feliu. Dels 14.615 habitants de la ciutat foren atacats 513, mentre que a la vila guixolenca amb uns aproximadament 5.000 habitants, com ja hem indicat, hi hagué uns 369 malalts. Referent però a la mortalitat, aquesta sí que fou més accentuada a la ciutat de l'Onyar (158 defuncions) que a Sant Feliu (55 morts), indicador potser d'un millor estat sanitari i higiènic dels habitants de la nostra petita vila en comparació amb els de l'emmurallada plaça militar gironina.

La malaltia, explica el nostre metge, en els seus inicis o en casos de poca intensitat, es presentava amb malestar i decandiment general, tristesa i angoixa en la regió de l'estómac, digestions difícils, llengua saburral, vòmits, borborigmes i abundants diarrees que aviat presentaven un aspecte com d'aigua d'arròs, amb algun còlic violent, deposicions sanguinolentes, orines escasses i pols petit. Quan persistia o s'agreujava la malaltia, ràpidament hi havia un canvi en el rostre, amb pell arrugada, rampes i sed abrusadora.

La Terapèutica, més aviat pobre, usava el làudanum de Sydenham i abundoses infusions de menta, camamilla i altres, per equilibrar les abundants pèrdues de líquids; banys calents o ampolles d'aigua calenta al voltant del cos; sinapismes; antiemètics i àdhuc alguna petita sagnia. A mesura d'anar millorant es passava d'una dieta vegetal a una d'animal.

D'aquells dies es conserven factures dels quatre farmacèutics guixolencs (Roc Roure, Ignasi i Joaquim Balcells i Antoni Forest) dels medicaments entregats a l'Ajuntament per assistir malalts sobretot els necessitats econòmicament. Factures de l'hospital local, a malalts que podien més o menys pagar quelcom (sucre, te, gallina, carn, vetlles) com també relacions d'ajudes pecuniàries a pobres necessitats de medecines, aliments, transports i àdhuc diner comptant. Sembla que tot plegat pujà tant com la quantitat obtinguda generosament de donatius entregats abans de l'epidèmia. Finalment, el més d'octubre, hi hagué un solemne "Te Deum" d'agraïment per haver acabat el flagell, enviant notificació a la ciutat de Barcelona per poder reempendre les activitats de cabotatge.

Dintre de les obligacions que tenia la nostra Junta hi havia la de contestar la nombrosa correspondència que rebia de la Superioritat central per mitjà de la governativa de Girona i d'on podem extreure alguna

dada interessant. Per això i referent al fet epidèmic de 1854, la documentació ens permet conèixer el nombre de casos d'afectats, els de defunció, la duració de l'epidèmia (uns dos mesos, setembre i octubre principalment) més un resum del que es gastà aquells dies (11.001 rals v.).

Per la seva part, els agents consulars espanyols i altres autoritats, anaven enviant informacions sobre la presència o extensió de les epidèmies en els diferents ports internacionals. Per exemple, durant l'any 1856 avisen que a la Mediterrània occidental, poblacions com Trípoli i Benghasi han tingut unes 3.643 defuncions mentre que, per la seva part, els governadors d'Andalusia, informen de casos de malaltia a Cadis, Cartaya, Marbella, Isla Cristina, etc., etc. Intranquil.litat que durant molts anys d'aquesta centúria, s'anirà repetint, obligant el Govern a retransmetre aquesta mena d'informació a les diverses poblacions marítimes interessades. Aquesta activitat governamental sovint anava acompanyada de disposicions complementàries, com per exemple, la prohibició d'estar present el cos d'un difunt a l'interior de l'església durant les seves exèquies o també l'aplaçar més de dos anys el trasllat d'un cadàver, d'una població a una altra, com va succeïr amb el cos d'un fill de Salvador Vidal, mort a Girona, que després de passar el temps reglamentari no va poder ésser traslladat sense obtenir el permís d'Isabel II.

I, per acabar amb les disposicions que rebia la Junta de Sanitat, voldríem aportar-ne una de molt curiosa i que poca cosa té a veure amb la seva funció sanitària, per tractar-se d'un decret sobre separació de sexes en els llocs de bany de mar.

CONSIDERACIONS FINALS SOBRE LA DOCUMENTACIÓ DE LA JUNTA DE SANITAT MARÍTIMA

Abans d'acabar aquest tema, voldríem insistir sobre l'abundància de dades que aporten els documents de la nostra Junta de Sanitat, especialment el Llibre-registre de Patents de Sanitat en el qual, a més de les informacions sanitàries explicades, s'enumeren una munió de detalls sobre moviment portuari i la seva relació amb l'economia local que mereixereien un article a part; article que podria certament ésser molt extens i que sens dubte enriquiria el coneixement de la nostra vila vuitcentista. Per això, remarcarem alguna dada esparsa treta d'aquesta documentació.

Podem començar, per tant, amb una informació de l'alcalde constitucional —com a President del dit organisme— contestant a una sol.licitut de la Superioritat sobre la importància del port guixolenc. Diu així: "l'any

1855 el moviment del port fou de 351 vaixells, dels quals 239 eren de cabotatge i no passaven de les 25 tones. Tots eren velers, excepte un vapor mercant de 800 tones anomenat *Pelayo*".

Més tard, any 1871 (molt ben detallat en el Llibre-registre) son declarades 360 embarcacions de les quals 213 eren llaguts, 147 velers i, a destacar 118 vapors. En el primer any citat, el tonatge total fou de 12.739 tones, mentre que en el segon fou, aproximadament, d'unes 37.000. Setze anys més tard amb 200 naus inscrites, només hi ha anotats 47 llaguts. Ens indica tot això, com l'aparició de vaixells moguts a vapor, eclipsen la nostra marina mercant velera i amb ella les corresponents dressanes. Més tonatge amb més velocitat i regularitat i menys tripulants per tona de càrrega, abarateixen els nòlits, no permetent competir-hi els velers.

Una altra dada que destaca, és la preponderància de les navilieres sevillanes; per exemple, dels 145 vapors entrats l'any 1887 a port, 89 són d'aquestes navilieres, 25 ho són de Barcelona i la resta, bilbaïnes. Les barcelonines aportaven modestos vapors de reduït tonatge (el *Correo de Cette*, el *D. Juan Tenorio*, etc.) ja que és de suposar que els més importants devien formar part dels de la carrera de l'Oceà inaugurada per Antonio López el 1852 i transformada el 1881 en la Companyia Transatlàntica.

La ruta de les indicades naus era la de Sevilla a Marsella amb diverses escales, entre les que hi havia Sant Feliu de Guíxols, lloc on s'havia concentrat el mercat del suro de tot el país, com ens ho recorda Gaziel en el fragment que hem recollit al principi d'aquest treball. Entre altres mercaderies que, a més dels taps, es carregaven en el nostre port, hi havia la sardina prensada "que algunos años constituye una muy buena parte de la riqueza de esta villa" segons escrivia l'alcalde el 1855 i que era enviada una part a Barcelona i una altra a Itàlia. No podem oblidar així mateix, el carbó vegetal, serradures de suro cap a Almeria, botes buides al Camp de Tarragona i a València per tornar carregades de vi; importació de farina i cereals, fruita, garrofa i palla, sal per a l'alfòndec local i el de Girona i un llarg etc. A finals d'aquesta època, comença a sortir mencionada la fusta sueca, el carbó mineral anglès i el petroli.

El tan citat informe de 1855 acaba amb el següent parágraf: "Hay aquí un famoso astillero en qué se construyen de continuo, embarcaciones de gran porte" però que, per les causes comentades, s'anirà lentament esllanguint.

Amb aquest breu resum hem intentat donar una llambregada d'aquell Sant Feliu del segle passat en el temps de la seva "rifa del suro". Època de treball abundant i ben remunerat i de continu contacte amb altres cultures degut a navegants i negociants guixolencs que, movent-se dintre i fora del

país, conformaren el caràcter dels guixolencs, obert i propens a un associacionisme llatí —casinos, cors de cantaires, germendats, etc.— fins arribar a projectar popularment l'obra del seu petit ferrocarril anomenat amorosament pels nostres avis, amb el seu peculiar lèxic d'aquell temps, com "es nostro tren" i que recordem en homenatge al proper centenari de la seva inauguració.